MEGSÜVEGELT ÉLETMŰ

az AMEGA beszélgetőpartnere: Dr. Zsiray Miklós

tüdőgyógyász főorvos

***Zsiray Miklós* neve a tüdőgyógyászok körében mindenki által ismert. Ugyanakkor, amikor erre a beszélgetésre készültem, az interneten nem sok információt találtam rólad. Mi ennek az oka?**
Nincs facebook fiókom és olyan tradicionális dolgokat szeretek, mint például egy könyvet kézbe fogni és elolvasni, vagy kinyomtatott cikkekből tanulni.

Ez olyan szempontból szomorú, hogy nem tud megismerni a világ. Ezzel a beszélgetéssel ezt a hiányt szeretném pótolni. Indulásként mondj néhány életrajzi adatot magadról.
Budapesti vagyok. Itt születtem 1952-ben, és itt éltem le az egész életemet. A Batthyány téri vásárcsarnoknál laktunk, szemben a Parlamenttel. Az akkoriban nagyon nyugodt környék volt. Szóval a békés vízivárosi környezetben éldegéltem, aztán elkezdték építeni a metrót… A nagypapám finnugor nyelvész, akadémikus volt, utca is van róla elnevezve. Édesapám orvos volt, mamám pedig könyvtárosként dolgozott a Madarász utcai Gyermekkórházban. Akkoriban még fontos szerepük volt a könyvtárosoknak.

Az iskolák meghatározók lehetnek egy ember életében.
Egy fantasztikus magánóvodába jártam, akkor ez még nem volt gyakori. Az épület a Vasas pályával szemben volt és *Karlócai Kristóf* édesanyja, *Karlócai Mariann* néni volt az óvónő.

Azért az nem szokványos, hogy valaki a nyugdíjazása után élete meghatározó helyeként jelöli meg az óvodát.
Karlócai Mariann néni nem egy szokványos óvónéni volt. Könyveket adott ki, játékokat gyűjtött, ma is szeretettel gondolok rá. Általános iskolám a Lorántffy Zsuzsanna Ze-

neiskola volt, ami a Kodály-módszer szent helyének számított. Innen került ki a Kaláka együttes, *Márta István* és *Dés László* is.
Volt ott néptánc és zenetanulás is. Abból indultak ki, hogy nincs olyan, hogy valakinek nincs hallása, és mindenkit lehet csiszolgatni. Ez volt Kodály ideológiája is.

A zene mennyire lett része az életednek?
Bevallom, hogy én a régi típusú hard rock zenét hallgatom az autómban. Sokáig a világ végére is elmentem egy-egy koncertért.
A komolyzene is része az életemnek. A mamám nagy Wagner rajongó volt, néhány dallam után megmondta, hogy ki és hol énekli az éppen hallott operarészletet. Idős korában Bayreuthba is eljutott.

Szólj néhány szót a középiskolás éveidről is.
Ugyanannak az épületnek a másik szárnyában volt az akkor Móricz, ma Baár–Madas Gimnáziumnak nevezett középiskola, ami jó gimnáziumnak számított, jó tanárokkal. Máig nagyon jó barátaim vannak onnan. Sokat kellett tanulnunk, de kaptunk egy alapműveltséget.

Tagozatos osztályba jártál?
Német tagozatos osztályba jártam, bár biológia tagozatra jelentkeztem, de oda nem vettek fel. Volt egy ismerősöm, akit kettes átlaggal is felvettek a papájára való tekintettel. Ez volt életemben az első nagy pofon.
A hét minden napján volt németóránk. *Keszler Pál* mellkassebész gyerekeivel együtt cserediákként eljutottam az NDK-ba, Weimarba is. Elég jól beszéltem németül, ezt *Bihari Ibi* néninek és a szüleimnek is köszönhetem. Az érettségi után felsőfokú nyelvvizsgát is szereztem.

Gondolom kitűnőre érettségiztél.
Tényleg kitűnőre sikerült, ami nagy meglepetés és öröm volt számomra. Visszatérve a németre, az később is jól jött nekem, hiszen a rendszerváltás előtt a magyar-német bronchológiai együttműködés keretében többször is ellátogathattam az NDK-ba.

Érettségi után merre vitt az utad?
Apám példája nyomán lettem orvos, bár ő soha nem presszionált, hogy folytassam a munkáját. Az ő generációját még megsüvegelték az emberek. Igaz, éjjel-nappal dolgozott.

Nagyon nehéz lehetett az egyetemen. Gondolok itt az anatómiára vagy a kórbonctanra.
Az első két évben tanultam, mint a gép. A későbbi gyakorlatok során már éreztem, hogy gyógyító orvos szeretnék lenni, mert ez csodálatos dolog.

Mikor fordultál a tüdőgyógyászat felé?
Számos példán keresztül láttam, hogy azok az orvosok, akik operálnak, egy idő után átkerülnek a szakrendelőkbe, amit nagy változásként élnek meg, és nehezen tudják feldolgozni.
Volt egy *Losonczy György* nevű barátom (aki nem azonos a tüdőgyógyász professzorral) a Szövetség utcai kardiológián, ő mondta: „nézd, itt van ez a fonendoszkóp, én ezzel tudok gondolkozni, gyógyítani". Úgy éreztem, hogy nekem is valami ilyet kéne csinálnom.

Orvossá fogadom. Erkel Színház. Fehér kesztyű.
Én voltam az utolsó a névsorban. *Miskovits Gusztáv* professzor avatott orvossá minket. Ez után *Pető László* barátommal találkoztam az Operában, aki megkérdezte, hogy hová megyek dolgozni, majd azt mondta: „Apukám, gyere a tüdőklinikára!" 20 évet dolgoztam ott.

Milyen volt az akkori tüdőklinika?
Miskovits professzor egy fantasztikus gárdát hozott össze. Ilyen kollégákkal dolgozhattam együtt: *Major Tamás*, *Tarján Enikő*, *Szüle Péter*, *Kardos Kálmán*. Ők egyrészt csodálatos emberek voltak, másrészt rengeteget lehetett tanulni tőlük. Nekem mázlim volt, mert amikor visszajöttem a katonaságból, *Miskovits* professzor osztályára kerültem. Ő imádott csövezni, szurkálni, biopsziát venni, foglalkozott légzésfunkcióval, szeretett mikroszkopizálni és csapolni – és mindezt el tudtam sajátítani tőle.

Könnyen ment?
Valószínűleg volt ezekhez valami érzékem. Aztán végül bronchológus lettem. *Szüle Péter* volt akkor a bronchológus a klinikán, aki a világ legaranyosabb kollégája volt. Engem is odaengedett a betegek vizsgálatához, és amikor nagyon fiatalon, váratlanul meghalt, akkor én lettem a klinikán a bronchológus. Az ő helyére a bronchológusok egyesületének a vezetőségébe is – *Koncz András* debreceni barátommal mi voltunk ott a legfiatalabbak. Később egy ideig elnöke is lettem ennek az egyesületnek. Olyan emberekkel dolgoztam együtt, mint *Csordás Zoltán* Mosdósról, *Zoltán Ildikó*, *Dévai Ágnes, Vincze Árpád*, *Baktai György* vagy *Frank Emil*. Mindannyian nagyon kedves emberek voltak és baráti kapcsolat alakult ki közöttünk. Minden évben szerveztünk egy-két tudományos ülést, ahol általában nagy büszkén én mondtam a nyitó beszédeket.

A bronchológusok a tüdőgyógyászaton belül külön kis közösséget alkotnak. A bronchológus több, mint a tüdőgyógyász, vagy más, mint a tüdőgyógyász?
Emlékszem, hogy volt idő, amikor külön bronchológia szakvizsgát terveztek. Mi azt javasoltuk, hogy a bronchológia legyen a tüdőgyógyászat szakvizsga része, és minden tüdőgyógyász tanulja meg a bronchoszkópiát a szakvizsgájáig. Ezt ma is számonkérik. A műszereket ki kell használni. Volt idő, amikor azt erőltették, hogy minden intézetben legyen merevcsöves bronchoszkóp. A műszer többnyire a szekrényben állt és évente egy-két vizsgálatot végeztek vele. Centrumokban kell elhelyezni a drága eszközöket!

Voltak olyan elképzelések is, hogy a fiatalokat a bronchoszkóppal kell kötni a tüdőgyógyászathoz.
Vannak fakezű kollégák, akiknek nincs manualitásuk és vannak tehetségesek.
De visszatérnék inkább a klinikán eltöltött időszakra, amikor még citológus is voltam. Akkoriban a citológia még nem a patológia része volt, hanem a legtöbb tüdőintézetben egy-egy tüdőgyógyász tanulta meg a citológia alapjait. A klinikán ez sokáig nem jött össze. A János Kórházban *Sassy-Dobray Gábor* és *Lukács Judit* laboratóriumában végezték ezt a tevékenységet. Engem *Lukács Judit* tanított meg a citológiára. Ez nagyon felelősségteljes munka: véleményezni a malignitást. Több mint egy év után mertem önálló leleteket kiadni. A tüdőklinikán volt egy önálló citológiai-szövettani labor. *Appel Judittal*, aki a szövettant csinálta, csodálatosan tudtam együtt dolgozni. Ő végzett patológus és tüdőgyógyász volt. A Társaságon belül összehoztunk egy munkacsoportot, aminek én voltam a titkára és nagyon sok tudományos konferenciát szerveztünk. Később ez a dolog elhalt, mert a patológusok a magukévá tették a citológiát és a szövettant.

Pályád során rengeteget kellett tanulnod, de a klinikán oktatási feladat is van. Menynyire vettél részt ebben?
Lassan 25 éve már, hogy tantermi előadásokat is tartottam ott, ahol a Sebészeti Klinika van. *Bártfai Zoltán* volt a tanulmányi felelős, az ő kocsijával jártunk át az előadásokra. Részt vettem a német tantermi és csoportos oktatásban is, amihez persze nekem is tanulnom kellett.

Miért jöttél el a tüdőklinikáról?
Igazság szerint jól éreztem magam a klinikán, és csak kalandvágyból váltottam munkahelyet. Eredetileg a MÁV tüdőintézetében pályáztam meg egy főorvosi állást, amit el is nyertem, de ugyanekkor *Ajkay Zoltán* és *Bószörményi Nagy György* is hívtak a Korányiba. Két főorvosi állásra is alkalmasnak láttak, én a Korányit választottam.

A tüdőklinika és a Korányi között mindig volt egyfajta rivalizálás.
Ez inkább csak a főnökök szintjén volt jellemző. Nagyon sokat publikáltunk. Részben *Lantos Ákos* barátommal, aki egy kreatív, rendkívül

igényes ember. A „zöld könyvbe", amit *Magyar Pál*, *Hutás Imre* és *Vastag Endre* szerkesztett, és az első komoly tüdőgyógyászati kézikönyv volt Magyarországon, nagy lelkesedéssel írtunk egy-egy fejezetet. Rengeteget irodalmaztunk. Egyébként a publikációim száma – beleszámítva a könyvfejezeteket is – kb. 160-ra tehető. Legutóbb *Balikó Zoltán* pulmonológiai tankönyvébe írtam az interstitialis tüdőbetegségekről. Tagja vagyok az ILD-teamnek is – ez 5-6 éve alakult meg az intézetben –, ahol patológus, immunológus, radiológus – itt *Kerpel-Fronius Anna* nevét szeretném megemlíteni – és pulmonológus konzultálja meg a kóreseteket.

Idővel bekerültél a pulmonológia vezetői közé.
Tagja voltam a szakmai kollégiumnak is, melynek *Böszörményi Nagy György* volt a vezetője. Nagyon büszke voltam, hogy olyan emberek közé ülhettem be, mint *Berta Gyula*, *Kraszkó Pál*, *Kecskés László*, vagy *Magyar Pál*. A Korányi könyvtárában üléseztünk és nyugati mintára különböző ajánlásokat fogalmaztunk meg. Ez nagyon komoly munka volt és nem kis felkészülést igényelt. A Medicina Thoracalis referáló rovatának 10 évig voltam a vezetője.

Léteznek olyan vélekedések, miszerint a tüdőgyógyászatnak önálló diszciplínaként nincs jövője.
Biztosan nincs értelme a tüdőgyógyászatot beolvasztani a belgyógyászatba. Ez olyan lenne, mintha például az urológiát visszavezetnék az általános sebészetbe. Nyilván kellenek belgyógyászati alapismeretek a tüdőgyógyászathoz, de az önálló tüdőgyógyászatnak igenis van létjogosultsága, már csak az ismeretanyag nagysága miatt is.
Ennek ellenére fogynak a tüdőosztályok. Nemrégiben a Korányi csinált egy országos felmérést a minimumfeltételek ügyében. Finoman szólva is vegyes a kép. Hiányoznak a pulmonológiából az olyan karizmatikus személyiségek, mint *Miskovits Gusztáv* vagy *Magyar Pál* professzor voltak.

A bronchológián kívül a tüdőgyógyászat mely ágai foglalkoztattak a pályád során?
Belefolytam a PET vizsgálatokba is. *Markóczy Zsolt* barátommal a hajnali órákban az Onkológiai Intézetbe jártunk, és azzal próbálkoztunk, hogy a PET vizsgálatokat integráljuk a kivizsgálási algoritmusokba. A PET ugyanis kiválthatja a tüdőbiopsziák egy részét. Több publikációnk is megjelent erről.
A másik téma, ami hozzám kötődik, az a sarcoidosis. Volt egy cikkem, ami nem várt nagy visszhangot keltett. A lényege az volt, hogy nem kell minden sarcoidosisban szteroidot adni. Ezután nagyon sok beteget küldtek hozzám, és egyidőben volt egy külön sarcoidosis ambulanciánk is.

Úgy tudom, hogy a tüdőtranszplantációk beindításánál is ott voltál.
Valóban, a tüdőtranszplantációkhoz is kötődtem. Az első beteget 1987-ben Bécsben operálta *Walter Klepetko* professzor. Akkoriban a Korányiban működött a transzplantációs bizottság, és ezekkel a betegekkel kijártam az osztrák fővárosba, ahol jól jött a német nyelvtudásom. Szép és érdekes időszaka volt ez a korányis éveimnek.

Hány szakvizsgával rendelkezel?
Tüdőgyógyász és onkológus szakorvos vagyok és a OTKI Tanszék által képesített citológus is.

Te is olyan optimista vagy a tüdőrákkal kapcsolatban, mint sok más kollégád?
Az újfajta kezelések valóban egészen meglepő remissziókat és túléléseket hoznak. Ez tény. De sajnos az is tény, hogy sok beteget még mindig nem tudunk megmenteni. Van még hová fejlődnünk.
Annak idején csodáltuk *Bodrogi István* professzor uroonkológiai osztályát, ahol a heredaganatokat a kilencvenes évek közepétől meg lehetett gyógyítani. Ez volt az első nagy eredmény. Most a tüdőráknál is felcsillant a remény.

Hogyan alakult az életed a nyugdíjazásod után?
Amikor elértem a nyugdíjkorhatárt, akkor *Kovács Gábor* főigazgató kedvesen átjött az osztályra, és megkérdezte, hogy akarok-e tovább dolgozni. Ez öt éve történt és én tovább dolgoztam. A múlt év novemberében viszont átmentem a MÁV Kórház szakrendelőjébe, ahol egy barátságos légkörű csapatban, néhány kedves orvossal és nővérrel dolgozhatok együtt hetente három napot. Egy nap marad még a Korányira is.

Hogyan viseled a járványt?
Engem a Jóisten megvédett. Az osztályon mindenki átesett a fertőzésen, az orvosok, a nővérek, mindenki. Kollégáim előtt le a kalappal. Iszonyúan sokat dolgoztak.

Idős embernek érzed magad?
Persze. Fizikailag is. Az ember ennyi évesen már tele van mindenféle nyavalyákkal. Ehhez hozzá kell szokni.

Budapesti vagy, kötődsz a városhoz. Mennyire vagy világlátott ember?
Sok helyen jártam, főleg szakmai utakon, de a feleségemmel is jártuk a világot.

Soha nem merült fel benned, hogy külföldön nagyobb karrier várt volna rád?
Soha nem gondoltam erre, én magyar vagyok. Anyámék ezt nevelték belém. Pedig a nagyszüleim sokáig Franciaországban éltek és csak 1936-ban jöttek haza.

Dr. Zsiray Miklós munkásságáról talán sikerült egy rövid ismertetőt adni, de szeretnék valamit megtudni Zsiray Miklósról is. Ha felszabadul néhány napod, akkor mivel töltöd?
Nekem van egy aranyos feleségem, aki szintén egészségügyi dolgozó. Rengeteget köszönhetek neki. Mindig mindenben támogatott. Két lányom közül az egyik bölcsész, a másik tanító és közgazdász. Nagyon szeretem őket és a két unokámat is.

Életpályád egy pozitív életpálya kevés kudarccal.
Nem csinálnék semmit másképp, ha újra kellene kezdenem. Minden nehézség ellenére is a világ legszebb hivatásának érzem az orvoslást. Köszönettel tartozom ugyanakkor a betegeimnek, hogy elhitték, hogy én az ő gyógyulásukért élek-halok. A mostani doktoroknak azt javaslom, hogy igenis éljék át ezt a pályát, ezt a csodálatos hivatást. A fiataloknak pedig azt üzenem, legyenek maximalisták, ne elégedjenek meg a jelennel. Legyen bennük spiritusz! ■

Dr. Osvai László